

capat d'alguna enfermetat, d'un perill o d'una persecució: *niu asquerat*, d'on ja han escapat los aucells; fulano o aquests sembrats, o tal bèstia, ja s'han *asquerat* 'ja s'han reviscolat'» (p. 34). I d'això, sota la influència d'*escarrassar*, va formar-se un mall. *escarris-sar* 'criar els ous les abelles», recollit pel Dicc. Tarongí.

CPT.: *Yesca-fria* 'bufalaga' en el xurro d'Olocou del Rei (1961).

1 A part de l'aplicació pròpia a la pesca (*escar un ham, una canya, un volantí o palangre*), també, fi-guradament, per a la «pesca» de gent: el meu pare anotava la dita proverbial a Sant Pol el 1927: «les criades del senyor Ramon, que sabien plegar i *es-car*» en boca dels pescadors. Cf. per a la figura mítica del Sr. Ramon el pròleg fantasmagòric de *Silèn*.

Els Escabanasses, incorrecte i mal entès per *Les Cabanasses* (vulgar *Les Esc*-).

Escabell, V. *escambell* *Escabell, escabellament, escabellar, -bellat, escabellonar, V. cabell*

ESCABETA (eina de terrisser, BDC IX, 76) d'origen desconegut: si no és que fos un derivat de *cavar, es-cavar* (en la qual cosa no hi hauria dificultat fonètica ni morfològica, però no apareix versemblant en l'aspecte semàntic, potser pel mal coneixement que tenim de la terminologia d'oficis), o bé una alteració del mot *escafeta* que el DAg. registra com a nom d'un instrument d'artiller en el S. XVII; possiblement aquest és una alteració d'*escalfeta*, i llavors la inter-cambió d'*es-cavar* fóra només d'etimologia popular; al-terament cf. neerl. *schaven*, al. *schaben* 'rapar, rascar'.

ESCABETX, de l'àrab, provinent d'una forma vul-gar **iskebēg*, en lloc de l'antic *sikbāg* 'guisat de carn amb vinagre i altres ingredients' (mot d'origen estran-ger en àrab, potser irani). □ 1.ª doc.: S. XIV.

L'etimologia i història d'aquest mot en àrab fou es-tudiada a fons en el DCEC (II, 316-7), amb impor-tants addicions en el DECH. Res d'important no s'hi ha pogut afegir, ni res hi ha calgut rectificar, per tant bastarà remetre-hi, addicionant-ho amb algunes dades catalanes. «*Scabeig* a peix fregit», en el *Libre de Cui-na* val. de fi del S. XIV, que sembla ser el mateix que l'atribuït a «Sent Soví» (BSCC XVI, 160; BABL XXIV, 53); en el Dicc. de Rims de JMarc (1371) i en el *Tor-cimany* (1386.9); «POTATGES --- potatge per al peix o *escabex*: garum», OPou (*ThPu.*, 192). I quasi pot val-ler com a catalana l'aparició en els Estatuts de l'Es-glésia de Magalona, de 1331, vist que a la Senyoria de Montpellier el mot degué ser portat pels catalans: «si voluerint dictos pisces habere in panata vel in *escabeg*, fornerii teneantur facere ipsi panatas; et co-quus, l'*escabeg*», «facere salsas, panatas vel *escabeg*» (*ARom.*, III, 370-1).

No hi ha absolutament cap fonament que ens faci creure que al català el mot àrab vagi ser transmès pel castellà (M-Lübke, Steiger) ni pel sicilià (*AlcM*): més n'hi hauria, vista la documentació, etc., per ad-metre que el català servís de transmissor cap a aques-

tes llengües, però és més versemblant (i més pel que fa al castellà) que totes tres el rebessin directament de la forma vulgar de l'àrab magrebí, que analitzo en aquelles obres. La variant balear *escabetxo* (BDLC XI, 256; AORBB III, 65), l'explico allà com a forma extreta analògicament del plural *escabetxos*; però se-gurament s'ha de comptar amb la possibilitat que fos una forma morisca ajustada a la terminació dels mos-sarabismes -*éco* -ICIUS, gens inversemblant.

DERIV.: *Escabetxar* [1803, Belv.]; ja estan arrela-des les accs. figurades 'matar, fer estrall' (*DFa.*, no *AlcM*) i 'despatxar una feina, una discussió': «jo vell viure en família, y tu ara tens l'edat; ça com lla, ho deveu tenir mig *escabetxat* amb aquella parenta teva d'allí dalt», Genis Aguilar (*Reyneta del Cadi*, 9).

DERIV.: *Escabetxada. Escabetxador. Escabetxer. Escabetxina.*

ESCABIOSA, pres del ll. *scabiōsa* id., pròpiament femení de *scabiōsus* 'aspres, rugós' (sembla que per la pelussa de les fulles), derivat de *scabies* 'sarna, ronya'. □ 1.ª doc.: Ss. XIV i XV (*AlcM*); *escaviosa* a la Me-nescalía de Díez, c. 1500, i en el «Tresor dels Po-bres».

La *Scabiosa gramuntia* L. abunda en el Princ., es-pecialment a l'entrada de les nostres coves (Serradell, *Sota Terra, Club Munt.* I, 126); el gènere d'aquest nom és també freqüent en els Pirineus (Bielsa, 1965).

DERIV.: De *scabies*, com a terme medical, *escabiós* 'relatiu a la ronya'; *escabiositat* [c. 1500].

Escabirolar, V. cabirol (CABRA) *Escable, V. es-carpra Escabot, V. escamot Escabotada, escabotar, V. cabota* (CAP) i *escamot Escabotell, V. escamot Escabridar, V. cabrit* (CABRA) *Escabrol, escabrolar, V. cabirol* (CABRA)

ESCABRÓS, 'desigual, ple d'asprors i entrebancs', pres del ll. tardà *scabrōsus* 'desigual, aspre, tosc, sarnós', derivat del ll. *scaber, -bra, -brum*, id., de la ma-teixa arrel que *scabēre* 'gratar' i *scabies* 'ronya'. □ 1.ª doc.: 1780, Joan López; 1803, Belv.

També ha tingut curs una variant *esgalabrós*, usada algun cop, entre altres per Verdaguer (*DAg.*), i deguda a la contaminació d'*esgalabrar* 'malmenar, ferir, esgar-rinxar' (de *escalabrar*, veg. *CADAVER, CALAVE-RA*); formes semblants més enllà del Pirineu: bearn. i albigès *escalabrouis*, imitat fins i tot en francès *es-calabreux* per Brantôme (*ASNSL* CXII, 455).

DERIV.: *Escabrositat* (S. XV).

Escabullir-se castellanisme, veg. DCEC i ací *escapo-lir-se* (ESCAPAR) *Escabussada, escabussar, esca-bussó, V. cabussar* (CAP)

ESCACS, nom comú a la major part de les llen-gües romàniques (oc. *escacs*, fr. *échecs*, it. *scacchi*), probablement provinent del b. ll. *scaccum, scaccos*, id., que sembla degut a una alteració de l'àr. *šāh* 'rei en el joc d'escacs' (ja usat de vegades com a nom del